

УДК 792.8:378

DOI 10.32461/2226-3209.4.2025.351945

Цитування:

Майбенко О. О. Навчальна дисципліна «Зразки сучасної хореографії»: методологічне підґрунтя. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 4. С. 265–270.

Майбенко Олександр Олександрович, старший викладач кафедри хореографії Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва
<https://orcid.org/0000-0002-6153-647X>
maybenkoa@gmail.com

Maibenko O. (2025). Academic Discipline 'Samples of Modern Choreography': Methodological Foundations. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 265–270 [in Ukrainian].

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ЗРАЗКИ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ»: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Мета статті – виявити основні методологічні підходи до викладання дисципліни «Зразки сучасної хореографії» в закладах вищої освіти України. **Методологія дослідження** ґрунтується на комплексному підході, що поєднує аналітичний, порівняльний, історико-хронологічний, мистецтвознавчий методи. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше проаналізовано місце навчальної дисципліни «Зразки сучасної хореографії» в системі хореографічної освіти України, визначено її змістове наповнення та виявлено методологічні підходи до її викладання. **Висновки.** Навчальна дисципліна «Зразки сучасної хореографії» є наймолодшою серед подібних дисциплін з інших різновидів танцювального мистецтва, тісно взаємодіє з освітніми компонентами з теорії та методики викладання модерн-джаз танцю та танцю контемпорарі. Поняття «зразковий» стосовно танцювальних творів є доволі суб'єктивним, формується на перетині професійної думки фахівців, індивідуальної педагогічної позиції викладача та домінуючих естетичних орієнтирів певного історичного періоду. Наявність значних збігів у змісті дисципліни «Зразки» в різних закладах вищої освіти свідчить, з одного боку, про визнання певного кола хореографів і творів як еталонних, а з іншого – про тенденцію до стандартизації змісту, що водночас допускає варіативність методичних підходів до викладання. Викладач має право самостійно формувати зміст дисципліни, реалізуючи принцип академічної свободи, добирати зразки, які мають відповідати вузькопрофесійним вимогам підготовки хореографа та загальним змістовим і методичним принципам хореографічної освіти, з урахуванням обмеженого навчального часу, передбаченого освітньою програмою. Дотримуючись принципів наступності та послідовності, найраціональніше вводити «Зразки сучасної хореографії» до навчального процесу на 2–3 курсах. Вивчення зразків сучасної хореографії виконує не лише навчально-тренувальну, а й мотиваційно-творчу функцію, стимулюючи самостійну художню діяльність студентів. Пріоритетом у вивченні зразків сучасного танцю є не досягнення ідеальної технічної форми, а занурення у творчий процес, осмислення механізмів формування хореографічної структури та стильових особливостей, що відповідає процесуально орієнтованій парадигмі танцювального мистецтва ХХ – початку ХХІ століття.

Ключові слова: зразки сучасної хореографії, сучасний танець, вища хореографічна освіта, хореографічна педагогіка, методологія мистецької освіти.

Maibenko Oleksandr, Senior Lecturer at the Department of Choreography, Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts

Academic Discipline 'Samples of Modern Choreography': Methodological Foundations

The purpose of the article is to identify the main methodological approaches to teaching the discipline 'Samples of Modern Choreography' in higher education institutions of Ukraine. **The research methodology** is based on a comprehensive approach that combines analytical, comparative, historical and chronological, and art history methods. **The scientific novelty** lies in the fact that for the first time the place of the educational discipline 'Samples of Modern Choreography' in the system of choreographic education of Ukraine has been analysed, its content has been studied, and methodological approaches to its teaching have been identified. **Conclusions.** The educational discipline 'Samples of Modern Choreography' is the newest among similar disciplines from other types of dance art, closely interacting with educational components on the theory and methodology of teaching modern jazz dance and contemporary dance. The concept of 'samples' in relation to dance works is quite subjective, formed at the intersection of the professional opinion of specialists, the individual pedagogical position of the teacher and the dominant aesthetic guidelines of a certain historical period. The presence of significant overlaps in the content of the discipline 'Samples' in different institutions of higher education indicates, on the one hand, the recognition of a certain circle of choreographers and works as reference, and on the other hand, the tendency to standardise the content, which at the same time allows for variability in

methodological approaches to teaching. The teacher has the right to independently form the content of the discipline, implementing the principle of academic freedom, to select samples that must meet the narrowly professional requirements for the training of a choreographer and the general content and methodological principles of choreographic education, taking into account the limited study time provided for by the educational programme. Adhering to the principles of continuity and sequence, it is most rational to introduce 'Samples of Modern Choreography' into the educational process in 2–3 years. The study of examples of modern choreography performs not only an educational and training function, but also a motivational and creative function, stimulating the independent artistic activity of students. The priority in the study of samples of modern dance is not the achievement of an ideal technical form, but immersion in the creative process, understanding the mechanisms of formation of choreographic structure and stylistic features, which corresponds to the process-oriented paradigm of dance art of the 20th and early 21st centuries.

Keywords: samples of modern choreography, modern dance, higher choreographic education, choreographic pedagogy, methodology of art education.

Актуальність теми дослідження. Сучасна система вищої хореографічної освіти України базується на вітчизняних і зарубіжних традиціях у цій царині, що дозволяє їй бути конкурентоспроможною на світовому ринку та динамічно розвиватися. Серед навчальних дисциплін, що забезпечують підготовку висококваліфікованого фахівця з хореографічної спеціальності, – «Зразки хореографії (за різновидами)». Ця дисципліна продовжує традиції художньої освіти, закладені за часів Античності (копіювання художниками зразкових творів задля набуття майстерності), та одночасно розвиває сучасні варіативні підходи в опануванні взірцевих композицій. Зважаючи на нетривалу, порівняно зі світовими процесами, історію вищої хореографічної освіти з сучасного танцю в Україні, методологічні підходи та змістове наповнення дисциплін з цього різновиду хореографії, серед яких й «Зразки сучасної хореографії», є однією з актуальних проблем теорії та практики танцювального мистецтва.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми методологічних підходів до викладання та змістового наповнення дисципліни «Зразки хореографії (за різновидами)» піднімали у своїх працях В. Литвиненка [8] (з народної хореографії), О. Вакуленко [1] та Т. Павлюк [9] (з бальної хореографії). Окремий масив джерел складають силабуси [5; 6] та навчальні програми [3; 4] дисципліни «Зразки...», що дозволило проаналізувати її сучасний стан у закладах вищої освіти. Наявний масив наукової та навчально-методичної літератури засвідчує відсутність наукового осмислення проблеми функціонування дисципліни «Зразки сучасної хореографії» у системі вищої хореографічної освіти України.

Мета статті – виявити основні методологічні підходи до викладання дисципліни «Зразки сучасної хореографії» у закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Поняття «зразковий», достойний вивчення в межах відповідної дисципліни, є доволі суб'єктивним, формується шляхом узагальнення професійної

думки кола фахівців та власної позиції викладача освітньої компоненти. Також певну роль у цьому процесі відіграє ширше явище, як-от суспільна думка, смакові пріоритети того чи іншого історичного періоду. Розмірковуючи над природою зразкового, ідеального та еталонного, М. Кононова зауважує, що «й ідеал, й еталон формуються шляхом узагальнення суспільної думки, виступають причиною здійснення певного виду діяльності (як взірць досконалості спричиняє наслідування)» [7, 23]. Іноді на формування суспільної думки впливають доволі суб'єктивні обставини масштабних рекламних кампаній з просування тих чи інших митців та творів та нав'язування позитивного образу, навмисне тиражування думки про високий рівень майстерності, що не завжди відповідає дійсності. На викладача покладена важлива функція обрання зразків, що б відповідали якомога ширшому спектру фахових вимог до дисципліни та загальних змістових і методичних орієнтирів хореографічного навчання загалом, а також врахування обмеженої кількості годин, виділеної в освітній програмі та навчальному плані на засвоєння дисципліни.

У таких умовах доволі часто складно бути оригінальним в аспекті змістового насичення навчальної програми. Тому-то у змісті програм із загальноприйнятих дисциплін, до яких належать і «Зразки», спостерігаємо багато збігів у різних закладах вищої освіти, де проводять навчання за спеціальністю «хореографія» (чи спеціалізацією «хореографічне мистецтво»). Це, з одного боку, свідчить про визнання хореографічною спільнотою певного кола майстрів та їх творів в якості взірцевих; з іншого – призводить до стандартизації змістового наповнення дисципліни, хоча й передбачає різні методичні підходи до її викладання. І тут важливо зберегти баланс між необхідністю сформувати всебічно обізнаного фахівця за вимогами державного Стандарту й особистісними смаковими уподобаннями викладача, які він має право реалізовувати. Адже за Законом

України Про вищу освіту (ст. 57, п. 1.) «науково-педагогічні... та педагогічні працівники закладу вищої освіти всіх форм власності мають право... на академічну свободу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом» [2]. Реалізуючи право на свободу творчості, вибору методів та засобів викладання, педагог самостійно формує змістове наповнення дисципліни, з урахуванням вимог дотримання принципів академічної доброчесності.

Опанування (вивчення, відтворення, наслідування) творів, що визнані зразковими, відіграє не лише суто навчальну та тренувальну функції, а й спонукальну роль, стимулює самостійну творчу діяльність студентів, адже орієнтування на приклади високого рівня, які не є просто дистанційованим образом, а практично опрацьованим матеріалом, сприяють мистецькому самовираженню та самоствердженню. Литвиненко наполягає також на впливі засвоєння зразків хореографії на балетмейстерські здібності, адже студент пропускає через себе не лише танцювально-технічні, а й постановочні прийоми, що «спрямовує студента на шлях творчого пошуку, сприяє усвідомленню хореографічної композиції і набуттю навичок композиційної побудови хореографії... у балетмейстера-початківця виникає потреба пізнати всі складності творчого процесу» [8, 8–9].

З методичної точки зору вивчення зразків хореографії удосконалює компетентності студентів щодо створення художнього образу, формує стійке уявлення про зразкові (взірцеві, еталонні) аспекти професійної майстерності, виховує естетичний смак, активізує аналітичні здібності (осмислення стильової специфіки танцю, творчості митця, їх місце у загальній палітрі хореографічного мистецтва тощо). Доводячи, що копіювання є невід'ємним складником художнього навчання, Г. Савчин зазначає: «Ефективність використання копіювання як методу навчання проявляється не тільки у вдосконаленні образотворчих умінь учнів, а й у розвитку в них уявлення про критерії художньої майстерності та залучення їх до справжнього мистецтва, розвиває вміння розрізняти та аналізувати своєрідність жанрових, стилістичних рис різних митців, виховує естетичний смак. Відповідно відбір творів для копіювання є важливою дидактичною умовою навчального процесу» [11, 116].

Окреслимо окремі історичні аспекти поступу дисципліни «Зразки...» у вищій хореографічній освіті України. Перша кафедра хореографії, де провадили підготовку спеціалістів з вищою освітою за спеціальністю

«хореографія», відкрита 1970 року у Київському державному інституті культури. Широкий спектр дисциплін, що входив до навчального плану студентів упродовж чотирирічного терміну навчання, забезпечував підготовку керівника самодіяльного хореографічного колективу, орієнтованого на роботу у сфері народно-сценічної хореографії. Серед дисциплін перших двох десятиліть роботи кафедри – «Приклади класичної та народної хореографії» (згодом – «Зразки класичної та народної хореографії»).

Зі створенням кафедр за різновидами хореографічного мистецтва у Київському державному (згодом – національному) університеті культури і мистецтв (кафедри бальної хореографії 1994 року, кафедри сучасної класичної хореографії 1996 року, кафедри сучасної хореографії 1999 року), до навчальних планів кожної з них входила відповідна навчальна дисципліна з опанування взірцевих прикладів («Зразки бальної хореографії», «Зразки класичної хореографії», «Зразки сучасної хореографії»). Отже, можна говорити про універсальність методичних підходів з підготовки фахівців за різновидами хореографічного мистецтва та усвідомлення важливості опанування взірцевих прикладів як складника комплексної хореографічної освіти.

Такі підходи до формування навчальних планів застосовують у більшості закладів вищої освіти, де сьогодні запроваджено підготовку студентів за спеціальністю 024 Хореографія (від 2025 року – спеціальністю В6 Перфомативне мистецтво, спеціалізацією В6.03 Хореографічне мистецтво) за різними освітніми програмами. За традицією дисципліна (освітня компонента) з опанування зразків того чи іншого різновиду хореографії входить до навчальних планів бакалаврського рівня як обов'язкова чи до переліку вибіркових. Запровадження такої дисципліни як обов'язкової зумовлено потенційними можливостями формування низки фахових компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 024 Хореографія, та досягненню цілей навчання – «підготовка фахівців в сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в сфері початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти» [12, 6].

Враховуючи історичний поступ хореографічної освіти в Україні, можна говорити про відносну усталеність підходів до змістового наповнення та методичних принципів викладання дисциплін «Зразки класичної хореографії», «Зразки народної хореографії». Традиційно у першому випадку

студентам пропонують опанувати відомі варіації та фрагменти балетів класичної вітчизняної та зарубіжної спадщини («Копелія» Л. Деліба, «Корсар» Ц. Пуні, «Жізель» А. Адана, «Дон Кіхот» Л. Мінкуса, «Лілея» К. Данькевича, «Лісова пісня» М. Скорульського тощо). У Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв до вибіркового дисциплін входять «Зразки світової класичної спадщини» (викладач – Набухіро Терада) [5]. Автор підкреслює, що «вивчення кращих здобутків балетної спадщини відіграє важливу роль у збереженні національної культури; допомагає створити власні постановки, беручи за приклад надбання класичного мистецтва; сприяє вдосконаленню техніки, артистизму та емоційної виразності» [5, 3]. Таке концептуальне підґрунтя можна вважати універсальним, адже вагому роль у збереженні національної культури, розвитку індивідуальних виконавських та балетмейстерських компетентностей відіграє вивчення вірцевих творів з будь-якого різновиду хореографії.

До програми «Зразків народної хореографії» часто входять еталонні твори українських балетмейстерів. Наприклад, у Київському національному університеті культури і мистецтв програма передбачає ознайомлення зі стилістикою постановок П. Вірського («Ми України», «Запорожці», «Моряки флотилії “Україна”», «Шевчики») та інших провідних балетмейстерів України («Березнянка» К. Балог, «Буковинський весільний танець» А. Поморянського, «Ойра» Р. Маліновського тощо) [4]. Упродовж понад тридцяти років цей предмет у КНУКіМ викладає Віктор Литвиненко, колишній соліст Ансамблю танцю імені Павла Вірського, автор першого підручника з цієї дисципліни. Він зазначає: «Вивчення кращих хореографічних композицій дає можливість проаналізувати кожен номер з точки зору його архітекtonіки, обробки та використання хореографічної лексики, музичного супроводу... Поглиблений аналіз цих творів сприяє ефективному розвитку професійних знань і творчої уяви» [8, 7]. Важливо, що змістове наповнення програми є відкритою системою, викладач його постійно удосконалює, орієнтуючись на рівень підготовки студентів, їх психофізіологічні особливості та побажання.

У Харківській державній академії культури дисципліна «Зразки народної хореографії» (укладачі програми та викладачі – Каріна Островська та Катерина Бортник) спрямована на опанування фрагментів хореографічних композицій зі спадщини хореографів України, країн пострадянського

простору і Західної Європи («Голубка» Я. Чуперчука, «Березнянка» К. Балог, танці В. Петрика, А. Кривохижі, А. Суслікова, Б. Колногузенка; «Ми з України», «Гопак» та «Подоланочка» П. Вірського, «Україно моя, Україно!», «Карпати» та «Волинські візерунки» М. Вантуха; В. Курбета, хореографів Грузії – І. Сухішвілі та Н. Рамішвілі, Т. Ізраїлова, Балтії; польського балетмейстера В. Запали, репертуару ансамблю пісні і танцю «Мазовше», інших балетмейстерів Західної Європи – А. Гадеса тощо) [3].

Зважаючи на порівняно нетривалу історію підготовки фахівців бального та сучасного танцю в системі вітчизняної вищої освіти, а також доволі високі темпи розвитку цих різновидів хореографії, програми дисциплін «Зразки бальної хореографії» та «Зразки сучасної хореографії» не є усталеними, тяжіють до експериментальних пошуків. Так, О. Вакулєнко, порушуючи проблему змістового наповнення дисципліни у сфері бального танцю, пропонує скористатися змагальними комбінаціями та показовими виступами провідних пар і колективів формейшн світового рівня, продемонстрованими на крупних міжнародних танцювальних форумах, зокрема, Блекпульському фестивалі (Blackpool Dance Festival, Блекпул, Великобританія), Фестивалі світових суперзірок бальної хореографії (World Super Stars Dance Festival, Токіо, Японія) тощо. Авторка усвідомлює, що «за таких умов значно підвищується рівень відповідальності педагога... оскільки саме його професійні погляди, мистецький смак і творчі амбіції є визначальними у формуванні змісту дисципліни» [1, 301].

Високим рівнем оригінальності відрізняються програми з дисципліни «Зразки сучасної хореографії». Частково орієнтуючись на змістове наповнення дисциплін з модерн-джазу і контемпорарі та попередній досвід студентів, викладачі цієї дисципліни формують авторські програми. До програми навчальної дисципліни Харківської державної академії культури, розробленій Євгенією Яніна-Ледовською, увійшло вивчення фрагментів хореографічних композицій та цілісних творів українських балетмейстерів (Радю Поклітару та ін.), з репертуару танцювального колективу Alvin Ailey Repertory Ensemble, європейських балетмейстерів (Матс Ека, Іржі Кіліана та ін.), американських балетмейстерів (Боба Фосса, Каролін Карлосон, Пола Тейлора та ін.) [6]. Доволі часто для опанування як зразкові викладачі обирають хореографічні композиції Марти Грехем, Піни Бауш, Мерса Каннінгема, Хосе Лімона, Тріши Браун тощо.

Варто наголосити, що з методологічної точки зору важливим є не стільки результат ідеального технічного опанування тих чи інших зразків сучасного танцю, а занурення у творчу лабораторію митців, спробі розкриття специфіки процесу виникнення хореографічної структури, стильових особливостей тощо, що відповідає парадигмі танцювального мистецтва XX – початку XXI століття з орієнтуванням не на результат, а на процес, не на ідеальну форму, а на усвідомленість та динаміку рухової діяльності.

Важливо звернути увагу на час вивчення «Зразків сучасної хореографії» в освітньому континуумі. Введення освітньої компоненти на перших курсах бакалаврського рівня порушує логіку навчального процесу, руйнує принципи наступності та послідовності, адже студент, приступаючи до опанування хореографічних зразків, повинен володіти не лише базовими виконавськими компетентностями, а й вмінням відтворювати різностильові нюанси, взаємодіяти з партнерами, поверхнями, предметами тощо, мати уявлення про композиційно-архітектонічні принципи побудови танцювальних етюдів та великих форм та ін. До того ж важливим є усвідомлення динаміки історичного поступу сучасного танцю, стильових особливостей мистецтва різних періодів, принципів взаємодії стилів та напрямів танцю. Педагог та студенти повинні розуміти одну з ключових методологічних засад мистецької діяльності, що сформулював Ф. Шміт та коментує М. Протас: «... “кожний новий стиль приходить на зміну своєму попереднику не лише як його заперечення, але і як його продовження, природний розвиток, доповнення, уточнення”; при цьому кожний “наступний стиль неможливий без попереднього, а в сукупності вони складають поступовий розвиток людського образного мислення”; відтак модель еволюції мистецтва фактично віддзеркалює схему розвитку людської свідомості» [10, 61]. Застосування такої оптики є важливим вихідним положенням для опанування зразків танцювальних стилів різних хореографів, дозволяє усвідомити ідейно-рухову взаємодію по горизонталі (в одному часовому відтинку) та по вертикалі (на різних часових етапах розвитку сучасного танцю), а також формує усвідомлення цілісності історії поступу танцювальної культури. Такі передумови дозволяють результативно оволодіти дисципліною, сформувати певні уміння та навички у відповідності до вимог вищої хореографічної освіти. Тому можна порадити вводити «Зразки сучасної хореографії» на 2–3 році навчання на бакалаврському рівні.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній вперше проаналізовано місце навчальної

дисципліни «Зразки сучасної хореографії» в системі хореографічної освіти України, визначено її змістове наповнення та виявлено методологічні підходи до її викладання.

Висновки. Навчальна дисципліна «Зразки сучасної хореографії» є наймолодшою серед подібних дисциплін з інших різновидів танцювального мистецтва (класичний, народний, бальний танець), тісно взаємодіє з освітніми компонентами з теорії та методики викладання модерн-джаз танцю та танцю контемпорарі.

Поняття «зразковий» стосовно танцювальних творів є доволі суб'єктивним, формується на перетині професійної думки фахівців, індивідуальної педагогічної позиції викладача та домінуючих естетичних орієнтирів певного історичного періоду.

Наявність значних збігів у змісті дисципліни «Зразки» в різних закладах вищої освіти свідчить, з одного боку, про визнання певного кола хореографів і творів як еталонних, а з іншого – про тенденцію до стандартизації змісту, що водночас допускає варіативність методичних підходів до викладання. Викладач має право самостійно формувати зміст дисципліни, реалізуючи принцип академічної свободи, добирати зразки, які мають відповідати вузькопрофесійним вимогам підготовки хореографа та загальним змістовим і методичним принципам хореографічної освіти, з урахуванням обмеженого навчального часу, передбаченого освітньою програмою.

Вивчення зразків сучасної хореографії виконує не лише навчально-тренувальну, а й мотиваційно-творчу функцію, стимулюючи самостійну художню діяльність студентів, розвиток їх мистецького мислення, самовираження та професійного самоствердження, виховує естетичний смак і розвиває аналітичні здібності. Пріоритетом у вивченні зразків сучасного танцю є не досягнення ідеальної технічної форми, а занурення у творчий процес, осмислення механізмів формування хореографічної структури та стильових особливостей, що відповідає процесуально орієнтованій парадигмі танцювального мистецтва XX – початку XXI століття.

Дотримуючись принципів наступності та послідовності, найраціональніше вводити «Зразки сучасної хореографії» до навчального процесу на 2–3 курсах, після набуття студентами певного рівня виконавських компетентностей, вміння відтворювати різностильові нюанси, уявлення про композиційно-архітектонічні принципи побудови танцювальних творів, усвідомлення історичної динаміки розвитку сучасного танцю.

Література

References

1. Вакулєнко О. М. Джерела оновлення змісту дисципліни «Зразки бальної хореографії». *Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 квітня 2013 р. Ч. I. Київ : КНУКіМ, 2013. С. 300–301.
2. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 03.10.2025).
3. Зразки народної хореографії : програма та навч.-метод. матеріали для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, спец. 024 «Хореографія», освітня програма «Народна хореографія» / уклад.: К. Островська, К. Бортник. Харків : ХДАК, 2024. 58 с.
4. Зразки народної хореографії : робоча програма освітньої компоненти / уклад. В. Литвиненко. Київ : КНУКіМ, 2024. 21 с.
5. Зразки світової класичної спадщини : силабус навчальної дисципліни / уклад. Н. Терада. Київ : НАКККіМ, 2025. 8 с.
6. Зразки сучасної хореографії : силабус навчальної дисципліни / уклад. Є. Янина-Ледовська. Харків : ХДАК, 2024. 12 с.
7. Кононова М. Ідеальне та еталонне в системі категорій музично-виконавського мистецтва : дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Київ : Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, 2009. 206 с.
8. Литвиненко В. Зразки народної хореографії : підручник. Київ : Альтерпрес, 2007. 468 с.
9. Павлюк Т. Особливості підготовки фахівця конкурсних форм танцювання в контексті дисципліни «Зразки світової та вітчизняної бальної хореографії». *Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12–13 грудня 2005 р. Полтава, 2006. С. 41–45.
10. Протас М. Парадигмальні трансформації мистецтва ХХ–ХХІ століть: стильові стратегії формотворення : дис... доктора мистецтвознавства: 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ : ІПСМ АМ України, 2020. 369 с.
11. Савчин Г. Копіювання як метод оволодіння художньою майстерністю. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 75, том 2. С. 113–117.
12. Стандарт вищої освіти. Перший (бакалаврський рівень) вищої освіти. Ступінь бакалавр. Галузь знань 02 Культура та мистецтво, спеціальність: 024 Хореографія. Київ, 2020. 19 с.
12. Vakulenko, O. (2013, 18–19 April). Sources of update of the discipline ‘Samples of Ballroom Choreography’. *Choreographic and theatrical culture of Ukraine: pedagogical and mystical worlds: collection of materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, part 1, 300–301. KNUKiM [in Ukrainian].
13. Law of Ukraine ‘On Higher Education’ № 1556-VII. (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
14. Ostrovska, K. & Bortnyk, K. (Ed.). (2024). Samples of folk choreography: curriculum and teaching-methodical materials for students of higher education of the first (bachelor’s) level, speciality 024 ‘Choreography’, educational programme ‘Folk choreography’. KhDAK [in Ukrainian].
15. Lytvynenko, V. (Ed.). (2024). Samples of folk choreography: working programme of the educational component. KNUKiM [in Ukrainian].
16. Terada, N. (Ed.). (2025). Samples of world classical heritage: syllabus of the academic discipline. Compiled by N. Terada. NAKKKiM [in Ukrainian].
17. Yanina-Ledovska, Ye. (Ed.). (2024). Samples of modern choreography: syllabus of the academic discipline. KhDAK [in Ukrainian].
18. Kononova, M. (2009). Ideal and reference in the system of categories of musical and performing arts. *PhD thesis*. Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music [in Ukrainian].
19. Lytvynenko, V. (2007). Samples of folk choreography. Alterpress [in Ukrainian].
20. Pavliuk, T. (2005, December 12–13). Peculiarities of training a specialist in competitive forms of dancing in the context of the discipline ‘Samples of world and domestic ballroom choreography’. *Choreographic art in the context of cultural and educational processes: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference*, 41–45 [in Ukrainian].
21. Protas, M. (2020). Paradigmatic transformations of art of the 20th–21st centuries: stylistic strategies of form-making. *Doctoral dissertation*. Institute of Contemporary Art Problems of the Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
22. Savchyn, H. (2024). Copying as a method of mastering artistic skill. *Current Issues of the Humanities*, 75 (2), 113–117 [in Ukrainian].
23. Standard of higher education. First (bachelor’s level) of higher education. Bachelor’s degree. Field of knowledge 02 Culture and art, specialty: 024 Choreography (2020). Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.11.2025
Отримано після доопрацювання 04.12.2025
Прийнято до друку 15.12.2025
Опубліковано 29.12.2025